

ΠΡΟΤΥΠΑ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΑ ΓΥΜΝΑΣΙΑ

ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

1ο

Στην Νεοελληνική Γλώσσα, θα κάνουμε επανάληψη στα παρακάτω φαινόμενα:

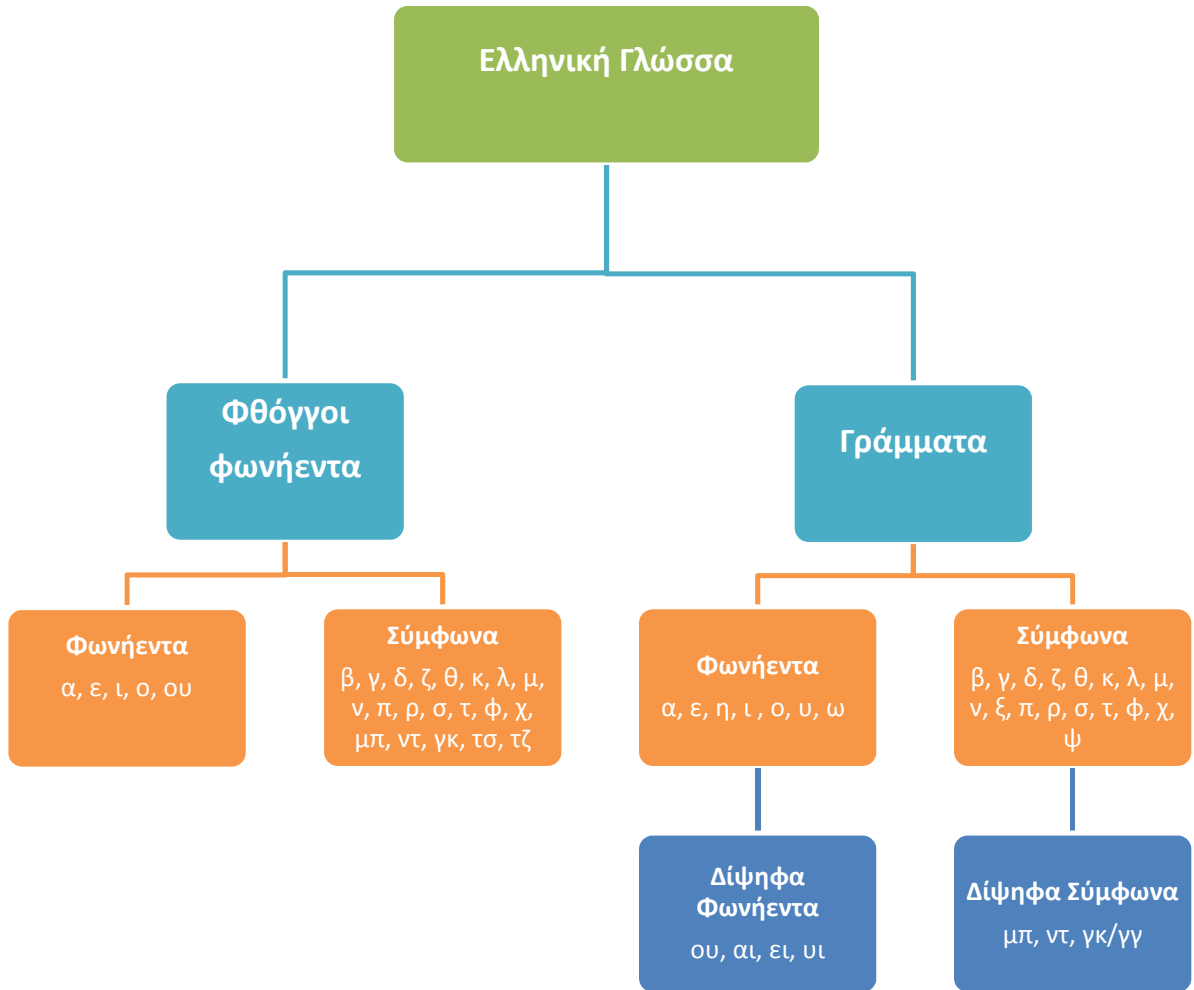
1. Λέξεις-Φθόγγοι-Αλφάβητο
2. Ο τόνος και τα άλλα ορθογραφικά στοιχεία
3. Τα σημεία στίξης
4. Μέρη του λόγου
5. Άρθρο

Έτοιμοι;

1. Λέξεις-Φθόγγοι-Αλφάβητο

Η ελληνική γλώσσα έχει 25 φθόγγους και 24 γράμματα. Πιο συγκεκριμένα:

Ο λόγος μας αποτελείται από λέξεις. Οι λέξεις αποτελούνται από φθόγγους ή φωνήματα. Ο καθένας από αυτούς αντιστοιχεί σε διαφορετικό ήχο που σε συνδυασμό σχηματίζουν κάθε φορά μεταξύ τους λέξεις, διαφορετικές. Οι ήχοι γράφονται με γράμματα, τα οποία είναι 24 στην ελληνική γλώσσα.

π.χ. γ-ρ-ά-φ-ω, π-α-ί-ζ-ω, π-α-ρ-α-λ-ι-α

Κάτι σημαντικό που θα πρέπει να θυμόμαστε είναι ότι οι φθόγγοι διακρίνονται σε φωνήεντα και σύμφωνα.

Τι ονομάζουμε φωνήεντα;

Φωνήεντα λέγονται οι φθόγγοι που σχηματίζονται όταν ο αέρας που βγαίνει από το στόμα μας δε συναντά κανένα εμπόδιο. Μπορούν να σχηματίσουν μόνα τους μία συλλαβή. Αυτά είναι: **α, ε, ι, ο, ου.**

π.χ. α-έ-ρας, έ-τσι, έ-θνος, παύ-ω

Τι ονομάζουμε σύμφωνα;

Σύμφωνα λέγονται οι φθόγγοι που κατά τον σχηματισμό τους ο αέρας που βγαίνει από το στόμα μας βρίσκει κάποιο εμπόδιο. Δεν μπορούν να σχηματίσουν μόνα τους συλλαβή. Αυτά είναι τα εξής: **κ, π, τ, μπ, ντ, γκ, γ, β, δ, χ, φ, θ, λ, ζ, σ, μ, ν.**

π.χ. παί-ζω, πα-ρα-λί-α, γρά-φω

(κανένα σύμφωνο δεν τοποθετείται στο συλλαβισμό μόνο του)

Δίψηφα Φωνήεντα

αι	ωραίος
ει	εικόνα
οι	οικόπεδο
υι	υιοθετώ
ου	ουρανός

Δίψηφα Σύμφωνα

μπ	μπαταρία
ντ	ντουλάπα
γκ	άγκυρα
γγ	αγγίζω

Τι ονομάζουμε συλλαβή;

Οι λέξεις αποτελούνται από μικρότερα τμήματα, τις συλλαβές. Κάθε συλλαβή μπορεί να αποτελείται από ένα μόνο φωνήεν ή ένα δίψηφο φωνήεν (αι, ει, οι, υι, ου) ή έναν δίφθογγο (αϊ, αη οϊ, οη, αου) ή έναν συνδυασμό αυ, ευ.

Πώς ονομάζουμε τις λέξεις ανάλογα με τις συλλαβές;

Ανάλογα με το πόσες συλλαβές έχει μία λέξη μπορεί να είναι:

Λέξη	Παράδειγμα
Μονοσύλλαβη	γη (1 συλλαβή)
Δισύλλαβη	νε-ρό (2 συλλαβές)
Τρισύλλαβη	βι-βλί-ο (3 συλλαβές)
Πολυσύλλαβη	τη-λέ-φω-νο (4 συλλαβές)

Πως ονομάζουμε τις συλλαβές με βάση τη θέση τους;

Συλλαβή	Παραδείγματα
Λήγουσα	κα-τή-φο- ρος
Παραλήγουσα	κα-τή- φο -ρος
Προπαραλήγουσα	κα- τή -φο-ρος

Θυμάμαι: Η συλλαβή πριν από την προπαραλήγουσα δεν τονίζεται ΠΟΤΕ.

ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ

Να διαβάσετε το ανάλογο κεφάλαιο του συλλαβισμού στην Νεοελληνική Γραμματική Ε και ΣΤ Δημοτικού. Πιο συγκεκριμένα: Κεφάλαιο 4: Ενότητα 4.1 Λέξεις, συλλαβές, συλλαβισμός

2. Ο τόνος και τα άλλα ορθογραφικά στοιχεία

Ο τόνος είναι το σύμβολο (') που σημειώνεται πάνω στο φωνήεν της συλλαβής που προφέρεται πιο έντονα. Στα κεφαλαία γράμματα, ο τόνος τοποθετείται πάνω αριστερά στο φωνήεν.

Τονίζουμε:

- α) δισύλλαβες λέξεις
- β) τρισύλλαβες λέξεις
- γ) πολυσύλλαβες λέξεις
- δ) μονοσύλλαβες λέξεις: ή, πού, πώς

Γενικά, οι μονοσύλλαβες λέξεις δεν τονίζονται!

Ανάλογα με τη συλλαβή που τονίζουμε, η λέξη είναι:

- α) οξύτονη, όταν τονίζεται στη λήγουσα
- β) παροξύτονη, όταν τονίζεται στην παραλήγουσα

γ) προπαροξύτονη, όταν τονίζεται στην προπαραλήγουσα

3. Τα σημεία στίξης

ΚΟΜΜΑ

Με το κόμμα, δείχνουμε ότι η φωνή μας θα πρέπει να κάνει μία μικρή παύση. Το κόμμα τίθεται:

- Μεταξύ ασύνδετων λέξεων ή προτάσεων **π.χ.** Στο ψωμί βάλαμε αλεύρι, μαγιά, αλάτι και νερό. **π.χ.** Αγοράσαμε φρέσκο ψωμί, πήραμε λίγο τυρί, ετοιμάσαμε τα σακίδιά μας και ξεκινήσαμε για πεζοπορία.
- Πριν και μετά από την κλητική προσφώνηση **π.χ.** Πότε θα ψηφιστεί, κύριε Υπουργέ, ο νέος νόμος;
- Πριν και μετά τις δευτερεύουσες προτάσεις (εκτός από τις ειδικές, τις ενδοιαστικές, τις πλάγιες ερωτηματικές και τις βουλητικές) **π.χ.** Καθυστέρησε να έρθει, επειδή άργησε.

Σημαντικό: Δεν χωρίζουμε με κόμμα τα βασικά συστατικά της πρότασης (το ρήμα από το υποκείμενο ή το ρήμα από τα αντικείμενα)

ΘΑΥΜΑΣΤΙΚΟ

- Δηλώνει την υπερβολή σε μια ενέργεια
- Εκφράζει την ανησυχία ή το σαρκασμό του πομπού, ειδικά όταν τίθεται σε παρένθεση.
- Δηλώνει έκπληξη

ΑΠΟΣΙΩΠΗΤΙΚΑ

Τα αποσιωπητικά δηλώνουν:

- Τον προβληματισμό του πομπού
- Ειρωνεία ή αμφισβήτηση
- Υπαινιγμό για όσα έχουν διατυπωθεί.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΟ

Το ερωτηματικό σημειώνεται για να δηλωθεί:

- Προβληματισμός για το τι πρέπει να γίνει
- Για να εκφραστεί πιο έντονα μια προτροπή ή μια παράκληση
- Για έμφαση σε ρητορικές ερωτήσεις
- Για να προκαλέσει ενδιαφέρον
- Παραστατικότητα.
- Ειρωνεία

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Τα εισαγωγικά δηλώνουν:

- Επανάληψη λόγων που ειπώθηκαν από κάποιον

- Ειρωνεία του πομπού
- Μεταφορική χρήση μιας έννοιας
- Ειδική ορολογία
- Αναφορά τίτλου ενός έργου.
- Έμφαση

4. Μέρη του λόγου

Η ελληνική γλώσσα περιλαμβάνει δέκα είδη λέξεων που ονομάζονται μέρη του λόγου. Τα μέρη του λόγου είναι τα: άρθρο, ουσιαστικό, επίθετο, αντωνυμία, ρήμα, μετοχή, επίρρημα, πρόθεση, σύνδεσμος, επιφώνημα. Το άρθρο, το ουσιαστικό, το επίθετο, η αντωνυμία, το ρήμα και η κλιτή μετοχή αποτελούν τα κλιτά μέρη του λόγου, γιατί κλίνονται, δηλαδή αλλάζουν μορφή στον λόγο (αριθμός, πτώση, πρόσωπο, έγκλιση κ.λπ.). Το επίρρημα, ο σύνδεσμος, η πρόθεση, το επιφώνημα και η άκλιτη μετοχή ονομάζονται άκλιτα μέρη του λόγου, γιατί δεν κλίνονται, δηλαδή παρουσιάζουν πάντα στον λόγο την ίδια μορφή.

Οι κλιτές λέξεις εμφανίζονται στον λόγο με διάφορους τύπους. Τύποι της λέξης λέγονται οι διάφορες μορφές που παίρνει στην ομιλία και είναι: α) το θέμα και β) η κατάληξη.

A) Το θέμα μιας λέξης είναι το μέρος της λέξης που δεν αλλάζει.

Π.χ. ουρανός → ουραν-ός (θέμα της λέξης είναι το ουραν-)
Γυναίκα → γυναίκ-α (θέμα της λέξης είναι το γυναίκ-)

B) Η κατάληξη της λέξης είναι το μέρος της λέξης που αλλάζει.

Π.χ. ουρανός → ουραν-ός (κατάληξη της λέξης -ός)
Γυναίκα → γυναίκ-α (κατάληξη της λέξης -α)

Τα κλιτά μέρη του λόγου (το άρθρο, το ουσιαστικό, η αντωνυμία, η μετοχή και το επίθετο) σχηματίζουν διαφορετικούς τύπους. Οι τύποι που δηλώνουν ένα πράγμα αποτελούν τον ενικό αριθμό, ενώ οι τύποι που δηλώνουν πολλά αποτελούν τον πληθυντικό αριθμό. Συνεπώς, τα κλιτά μέρη του λόγου έχουν δύο αριθμούς (ενικό και πληθυντικό αριθμό).

Τα κλιτά μέρη του λόγου εκτός από το ρήμα έχουν γένος. Τα γένη είναι τρία: αρσενικό, θηλυκό και ουδέτερο. Τα αρσενικά παίρνουν το άρθρο ο, τα θηλυκά το άρθρο η και τα ουδέτερα το άρθρο το.

Τα μέρη του λόγου που έχουν γένη και αριθμό σχηματίζουν τύπους που λέγονται πτώσεις. Οι πτώσεις είναι τέσσερις και δηλώνουν τις διαφορετικές λειτουργίες τους μέσα στην πρόταση.

Πτώσεις	Χρήση	Παραδείγματα
Ονομαστική	Απαντάει στην ερώτηση: «ποιος;»	το δωμάτιο
Γενική	Απαντάει στην ερώτηση: «τίνας;»	του φίλου
Αιτιατική	Απαντάει στην ερώτηση: «ποιον;»	την μπάλα
Κλητική	Τη χρησιμοποιούμε όταν καλούμε ή σκύλε προσφωνούμε κάποιον.	

5. Άρθρο

Άρθρο είναι η μικρή κλιτή λέξη που γράφεται μπροστά από ουσιαστικά, επίθετα, αντωνυμίες και μετοχές. Τα άρθρα φανερώνουν:

- ✓ Το γένος της λέξης που ακολουθεί: αρσενικό, θηλυκό ή ουδέτερο
- ✓ Τον αριθμό της: ενικός ή πληθυντικός αριθμός
- ✓ Την πτώση της: ονομαστική, γενική, αιτιατική και κλητική
- ✓ Αν είναι κάτι ορισμένο ή αόριστο.

Τα είδη των άρθρων

Είδος	Δηλώνει:
Οριστικό άρθρο: ο, η, το	ότι η λέξη που ακολουθεί είναι συγκεκριμένη και γνωστή.
Αόριστο άρθρο: ένας, μια, ένα	ότι η λέξη που ακολουθεί δεν είναι συγκεκριμένη ή δεν έχει σημασία ή δεν την γνωρίζουμε ή δεν επιθυμούμε να την ορίσουμε.

Κλίση των άρθρων

Οριστικό Άρθρο

❖ Ενικός Αριθμός

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ονομαστική	ο	η	το
Γενική	του	της	το
Αιτιατική	τον	τη(ν)	του

❖ Πληθυντικός αριθμός

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ονομαστική	οι	οι	τα
Γενική	των	των	των
Αιτιατική	τους	τις	τα

Αόριστο Άρθρο

❖ Ενικός Αριθμός

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ονομαστική	ένας	μια	ένα
Γενική	ενός	μιας	ενός
Αιτιατική	έναν	μια(ν)	ένα

❖ Πληθυντικός αριθμός

Δεν έχει **πληθυντικό αριθμό** το αόριστο άρθρο.

ΚΑΛΗ ΜΕΛΕΤΗ

ΝΕΦΕΛΗ ΜΠΙΤΖΑΝΑΚΗ
Φιλολόγος